

HE 165/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia siten, että alkoholijuomien valmisteveroa korotettaisiin. Veronkorotus kohdistettaisiin kaikkiin juomaryhmiin, mutta kuitenkin siten, että viinin veronkorotus olisi lievästi muiden juomaryhmien veronkorotusta suurempi. Oluen valmisteveroa korotettaisiin 2,7 prosenttia, mietojen käymisteitse valmistettujen juomien, kuten siiderin valmisteveroa 2,1 prosenttia, viinin valmisteveroa 3,7 prosenttia, välituotteiden valmisteveroa 2,9 prosenttia ja etyylialkoholi-veroluokan valmisteveroa 2,0 prosenttia. Keskimäärin alkoholijuomien valmisteveron veronkorotus olisi noin 2,5 prosenttia.

Veronkorotuksen seurauksena alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat nousisivat arviolta keskimäärin runsaan prosentin.

Ehdotettu veronkorotus kasvattaisi alkoholiveron tuottoa vuositasolla noin 30 miljoonaa euroa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
PERUSTELUT.....	3
1 Nykytila.....	3
1.1 Lainsäädäntö.....	3
1.2 Käytäntö.....	8
1.3 Kansainvälinen kehitys Suomen lähialueilla.....	12
1.4 Nykytilan arviointi.....	14
2 Esityksen tavoitteet ja ehdotukset.....	14
2.1 Tavoitteet.....	14
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	14
2.3 Ehdotukset.....	15
3 Esityksen vaikutukset.....	18
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	18
3.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	20
4 Asian valmistelu.....	21
5 Riippuvuus muista esityksistä.....	22
6 Voimaantulo.....	22
LAKIEHDOTUS.....	23
Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta.....	23
LIITE.....	24
LIITE.....	25
RINNAKKAISTEKSTI.....	25
Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta.....	25

PERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö

Alkoholiverolaki

Alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverotuksesta säädetään alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetussa laissa (1471/1994), jäljempänä *alkoholiverolaki*. Laissa alkoholijuomalla tarkoitetaan nautittavaksi tarkoitettua juomaa, joka sisältää yli 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Oluen osalta alkoholijuomana pidetään kuitenkin juomaa, joka sisältää yli 0,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Alkoholijuomat jaetaan alkoholiverolaissa viiteen ryhmään; olueen, viineihin, muihin käymisteitse valmistettuihin alkoholijuomiin, välituotteisiin ja etyylialkoholiin. Nämä tuotteet määritellään laissa tullitariffinimikkeiden ja sanallisten tarkennusten avulla. Alkoholista ja alkoholijuomista on suoritettava veroa lain liitteenä olevan verotaulukon mukaisesti.

Oluella tarkoitetaan alkoholiverolaissa tullitariffinimikkeeseen 2203 kuuluvaa mallasjuomaa sekä nimikkeeseen 2206 kuuluvaa oluen ja alkoholittoman juoman sekoitusta, joiden alkoholipitoisuus on yli 0,5 tilavuusprosenttia. Olut verotetaan juoman etyylialkoholipitoisuuden perustuen. Oluen vero on 35,55 senttiä senttilitralla etyylialkoholia, jos oluen etyylialkoholipitoisuus on yli 2,8 tilavuusprosenttia. Vastaava vero on 8,80 senttiä, jos oluen etyylialkoholipitoisuus on yli 0,5 mutta enintään 2,8 tilavuusprosenttia. Pienten riippumattomien panimoiden alkoholijuomaveroa on alennettu 10—50 prosentilla oluen vuosittaisesta tuotantomäärästä riippuen.

Alkoholiverolaissa erotetaan toisistaan viini ja muu käymisteitse valmistettu juoma. Viininä verotetaan rypäleestä valmistettu viini, joka on valmistettu ilman väkevöintiä eikä sisällä lisättyä etyylialkoholia. Muuna käymisteitse valmistettuna juomana pidetään sellaista käymisteitse valmistettua juomaa, joka ei ole viiniä tai olutta eikä sisällä lisättyä etyylialkoholia ja jonka alkoholipitoisuus on enintään 15 tilavuusprosenttia. Tällaisia juomia ovat esimerkiksi siideri, käymispohjaista alkoholia sisältävät long drink -juomat ja marjaviinit. Lisäksi muuna käymisteitse valmistettuna juomana pidetään sellaista käymisteitse valmistettua juomaa, joka ei ole viiniä tai olutta ja jonka alkoholipitoisuus on yli 1,2 mutta enintään 8,5 tilavuusprosenttia ja joka sisältää lisättyä etyylialkoholia. Viinin ja muiden käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien valmistevero määräytyy litralta valmista tuotetta. Jos viinin tai muiden käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien etyylialkoholipitoisuus on yli 1,2 mutta enintään 2,8 tilavuusprosenttia, veroa kannetaan 24 senttiä litralta valmista tuotetta. Jos etyylialkoholipitoisuus on yli 2,8 mutta enintään 5,5 tilavuusprosenttia, vero on 187 senttiä litralta valmista tuotetta. Jos etyylialkoholipitoisuus on yli 5,5 mutta enintään 8 tilavuusprosenttia, vero on 268 senttiä litralta valmista tuotetta. Yleisimmin kulutetuissa viineissä ja muissa käymisteitse valmistetuissa alkoholijuomissa, joissa etyylialkoholipitoisuus on yli 8 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia, vero on 383 senttiä litralta valmista juomaa. Lisäksi, jos viinin etyylialkoholipitoisuus on yli 15 mutta enintään 18 tilavuusprosenttia, vero on myös 383 senttiä litralta valmista juomaa.

Tuotteet, jotka on valmistettu käymisteitse ja jotka eivät täytä oluen, viinin tai muun käymisteitse valmistetun juoman määritelmää, kuten esimerkiksi väkevöidyt viinit, verotetaan välituotteina. Välituotteiden vero on 464 senttiä litralta valmista tuotetta, jos tuotteiden etyylialkoholipitoisuus on yli 1,2 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia. Jos etyylialkoholipitoisuus on yli 15 mutta enintään 22 tilavuusprosenttia, vero on 718 senttiä litralta valmista tuotetta.

HE 165/2018 vp

Etyylialkoholista kannetaan veroa juoman etyylialkoholipitoisuuden perusteella. Tullitariffinimikkeeseen 2208 kuuluvista väkevista alkoholijuomista, joiden etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina on yli 1,2 mutta enintään 2,8, kannetaan veroa 8,80 senttiä senttilitralta alkoholia. Jos tuotteen etyylialkoholipitoisuus on yli 2,8 tilavuusprosenttia, tuotteesta kannettava vero on 47,85 senttiä senttilitralta etyylialkoholia. Etyylialkoholina verotetaan väkevät alkoholijuomat kuten vodka, konjakki, viski ja liköörit sekä esimerkiksi long drink -juomat, joita ei ole valmistettu käymisteitse. Etyylialkoholina verotetaan myös sellaiset rypäle- ja hedelmäviinipohjaiset juomat, joiden alkoholipitoisuus on yli 22 tilavuusprosenttia.

Kaikista alkoholijuomia sisältävistä vähittäismyyntipäällyksistä kannetaan juomapakkausveroa sen mukaisesti, mitä eräiden juomapakkausten valmisteverosta annetussa laissa (1037/2004) säädetään. Juomapakkausvero on 51 senttiä litralta valmistuotetta. Juomapakkaus on veroton, jos se on uudelleentäytettävä tai raaka-aineena kierrätettävä ja kuuluu pantiliseen palautusjärjestelmään.

Vuonna 2004 Euroopan unionin sisäisen matkustajaliikenteen verottoman matkustajatuonnin määrälliset rajoitukset poistuivat myös Suomen osalta. Tämä tarkoitti, että toisesta jäsenvaltiosta Suomeen matkustava saa tuoda mukanaan valmisteveronalaisia tuotteita haluamansa määrän edellyttäen, että tuotteet, jotka on hankittu toisesta jäsenvaltiosta verolliseen hintaan, tulevat matkustajan omaan käyttöön ja että matkustaja kuljettaa ne itse mukanaan. Valmisteverotuslakiin (182/2010) lisättiin heinäkuussa 2014 lailla 495/2014 alkoholijuomien verottomalle matkustajatuonnille määrälliset ohjetasot verovalvonnan selkeyttämiseksi sekä laittoiman matkustajatuonnin hillitsemiseksi. Ohjetasot perustuvat valmisteveroja koskevasta yleisestä järjestelmästä ja direktiivin 92/12/ETY kumoamisesta annettuun neuvoston direktiiviin (2008/118/EY). Määrälliset ohjetasot eivät ole tuontirajoituksia vaan ne liittyvät näyttövelvollisuuteen. Matkustajalle syntyy selvitys- ja näyttövelvollisuus tuomiensa tuotteiden käyttötarkoituksesta, kun hän tuo mukanaan enemmän kuin 20 litraa välituotteita, 90 litraa viinejä, joista enintään 60 litraa on kuohuviinejä, 110 litraa olutta ja 10 litraa muita alkoholijuomia.

Matkustajatuonnin määrällisten tuontirajoitusten poistuessa vuonna 2004 alkoholiveroa alennettiin keskimäärin 33 prosentilla. Veronalennuksella haluttiin ohjata alkoholin kulutusta matkustajatuonnin sijasta Suomessa verotettuihin tuotteisiin. Vuoden 2004 veronalennuksen jälkeen alkoholiveroja on korotettu kuusi kertaa, minkä lisäksi pienpanimoiden verotukea on kasvatettu.

Vuoden 2008 alusta veroja korotettiin keskimäärin 11,5 prosenttia siten, että väkevien alkoholijuomien veroa korotettiin 15 prosenttia ja muiden alkoholijuomien 10 prosenttia. Vuonna 2009 alkoholiveroa korotettiin kahdesti 10 prosenttia kerrallaan. Vuonna 2012 korotettiin oluen ja mietojen käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien veroa 15 prosenttia ja muiden juomien veroa 10 prosenttia. Vuoden 2014 alusta kaikkiin alkoholijuomiin tehtiin yhtä suuri korotus suhteessa sataprosenttiseen alkoholiin. Korotus oli keskimäärin 7 prosenttia. Vuoden 2018 veronkorotus toteutettiin painottaen muita kuin väkeviä alkoholijuomia siten, että väkevien alkoholijuomien euromääräinen veronkorotus oli noin kaksi kolmasosaa muiden juomaryhmien veronkorotuksesta sataprosenttista alkoholilitraa kohden. Korotus oli keskimäärin 10 prosenttia.

Veronkorotusten tavoitteena on ollut valtion tulojen kasvattamisen ohella alkoholin kokonaiskulutuksen ja sitä kautta alkoholinkäyttöön liittyvien haittojen vähentäminen. Lisäksi tavoitteena on ollut mitoittaa veronkorotukset siten, että alkoholijuomien hinnannousu ei johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen myynnin korvautumiseen matkustajatuonnilla.

Alkoholilaki

Uusi alkoholilaki (1102/2017) tuli voimaan maaliskuussa 2018, osa lakimuutoksista kuitenkin jo vuoden 2018 alusta. Alkoholilainsäädännön kokonaisuudistuksen tarkoituksena oli uudistaa vanhentunutta lainsäädäntöä ja hakea uutta tasapainoa alkoholihaittojen vähentämisen ja elinkeinotoiminnan huomioon ottamisen välillä. Alkoholipolitiikan keskeinen periaate on edelleen alkoholin saatavuuden rajoittaminen ja sitä kautta alkoholista aiheutuvien haittojen vähentäminen.

Alkoholilain mukaan valtion omistamalla alkoholiyhtiöllä, jäljempänä *Alko*, on nykyisinkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Uuden alkoholilain myötä aiempaa vahvemmat alkoholijuomat tuotiin kuitenkin Alkon myynnistä kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Luvanvaraisessa vähittäismyynnissä saa nykyisin myydä kaikkia enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Aiemmin päivittäistavaramyymälöissä sai myydä ainoastaan käymisteitse valmistettuja, enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Uudistus koski esimerkiksi niin sanottuja A-oluita, aikaisempaa vahvempia siidereitä sekä long drink -juomia ja alkoholipitoisia juomasekoituksia riippumatta niiden valmistustavasta.

Muita uuden alkoholilainsäädännön muutoksia olivat muun muassa itsenäisten pienten panimoiden tilaviinin ja sahdin myyntioikeuteen verrattava oikeus myydä omia käsityöläisolutia suoraan valmistuspaikalta, ravintoloiden aukioloaikojen vapautuminen sekä anniskeluoikeuksien yhtenäistäminen. Alkoholijuomien matkustajatuonnin säännöksiä Euroopan talousalueen ulkopuolelta muutettiin siten, että matkustajan matkan pitää kestää vähintään 24 tuntia, jotta matkalta saa tuoda alkoholijuomia. Aiemmin kyseinen aikaraja on ollut 20 tuntia.

Lakiuudistuksen merkittävimmät vaikutukset liittyvät alkoholin saatavuuden lisäämiseen, minkä arvioitiin lisäävän alkoholin kulutusta ja siihen liittyviä tuloja, mutta samalla myös alkoholihaittoihin liittyviä menoja ja kustannuksia. Lakiuudistusten vaikutuksia on kuitenkin tällä hetkellä käytössä olevien tietojen perusteella liian aikaista arvioida. Alkoholilain kokonaisuudistuksen vaikutusten seurantaan varten on asetettu laajapohjainen seurantafoorumi kestäväksi 2019 loppuun saakka. Seurantafoorumin tehtävänä on muun muassa koota ja yhdistää uudistuksen vaikutusten arvioinnissa tarvittavaa tietopohjaa.

EU:n lainsäädäntö

Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään jäsenmaissa sovellettavien alkoholijuomaverojen rakenteesta ja alkoholin valmisteverojen vähimmäismääristä. Alkoholiverotuksen rakenteesta, verotettavista tuotteista ja niiden määritelmistä säädetään alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annetussa neuvoston direktiivissä 92/83/ETY, jäljempänä *rakennedirektiivi*. Vähimmäisveroista säädetään alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen määrien lähentämisestä annetussa neuvoston direktiivissä 92/84/ETY, jäljempänä *verotasodirektiivi*.

Rakennedirektiivin mukaan viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien sekä välituotteiden vero on määrättävä lopputuotteen määrän perusteella, kun taas oluelle ja etyylialkoholille vero on laskettava sataprosenttisen alkoholin määrän perusteella. Oluen vero voi vaihteeltaisesti määräytyä platoastetta kohti. Rakennedirektiivissä säädetään lisäksi tuoteryhmittäin, millaiset veroporrastukset ovat mahdollisia ja millaisia veronalennuksia tai verovapauksia jäsenvaltioiden tulee tai on mahdollista halutessaan myöntää. Direktiivistä poikkeavat kansalliset veroporrastukset ja verovapaudet eivät ole sallittuja.

Rakennedirektiivin mukaan jäsenvaltiot voivat halutessaan myöntää tietyin ehdoin pienille riippumattomille panimoille alennusta valmisteverosta enintään 50 prosenttia tavanomaisen veron määrästä. Lisäksi jäsenvaltioilla on mahdollisuus soveltaa enintään 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävään olueen alempaa verokantaa kuin sitä vahvempaan olueen. Viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien osalta jäsenvaltiot voivat soveltaa alennettuja verokantoja alkoholipitoisuudeltaan enintään 8,5 tilavuusprosenttisiin juomiin. Välituotteiden ryhmässä on sallittua porrastaa vero siten, että tavanomaista veroa alempaa veroa kannetaan alle 15 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävistä juomista tietyin edellytyksin. Lisäksi jäsenvaltiot voivat soveltaa alennettuja verokantoja etyylialkoholin ryhmässä tullitariffinimikkeeseen 2208 kuuluviin juomiin, joiden alkoholipitoisuus on enintään 10 tilavuusprosenttia.

Jäsenvaltioiden on kannettava vähintään verotasodirektiivissä säädettyjen vähimmäisverojen suuruisia valmisteveroja, mutta jäsenvaltiot voivat soveltaa vähimmäisverotasoja korkeampia verotasoja. Vähimmäisverotaso on säädetty erikseen eri alkoholijuomaryhmille. Direktiivissä käytetään yksikkönä euroa hehtolitralta kohti, mikä tarkoittaa samaa kuin senttiä litralta kohti. Oluen valmisteveron vähimmäismäärä on vaihtoehtoisesti joko 0,748 euroa lopputuotteen hehtolitralla platoastetta kohti tai 1,87 euroa lopputuotteen hehtolitralla alkoholiprosenttia kohti. Kuohumattomalle viinille ja kuohuviinille säädetty valmisteveron vähimmäismäärä on nolla euroa hehtolitralla tuotetta. Välituotteille säädetty vastaava vähimmäismäärä on 45 euroa. Etyylialkoholin valmisteveron vähimmäismäärä on 550 euroa hehtolitralla sataprosenttista alkoholia.

Verotasodirektiivissä ei sinänsä vaadita, että jäsenvaltioiden tulisi asettaa eri tuotteille verot siten, että kutakin etyylialkoholiprosenttia verotettaisiin yhtäläisin perustein. Kansallisia verotasoja säädettyä on kuitenkin otettava huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 110 artiklan määräykset. Jäsenvaltiot eivät saa määrätä muiden jäsenvaltioiden tuotteille korkeampia välittömiä tai välillisiä sisäisiä maksuja kuin ne välittömästi tai välillisesti määräävät samanlaisille kotimaisille tuotteille. Jäsenvaltiot eivät liioin saa määrätä muiden jäsenvaltioiden tuotteille sellaisia sisäisiä maksuja, joilla välillisesti suojellaan muuta tuotantoa. Käytännössä syrjimättömyysvaatimus on tullut esille oluen ja viinin välillä silloin, kun vain toinen niistä on pääosin kotimaista alkuperää.

Vaikka alkoholiverotus on unionissa yhdenmukaistettu, alkoholiverotuksen taso vaihtelee EU-maiden välillä huomattavasti. Etyylialkoholituotteiden verotus on alhaisinta Bulgariassa, Kroatiassa ja Romaniassa, kun taas oluen verotus on alimmillaan Romaniassa, Bulgariassa ja Saksassa. Puolet EU:n jäsenvaltioista ei verota lainkaan viiniä. Korkeimmin etyylialkoholia verottavat Ruotsi, Suomi, Irlanti ja Iso-Britannia. Oluen verotus on Suomessa EU:n korkeinta Irlannin, Iso-Britannian ja Ruotsin ollessa seuraavia. Sekä viinin että välituotteiden verotuksessa Suomi on myös jäsenvaltioiden vertailussa kärkimaita.

Taulukko 1. EU:n jäsenvaltioiden alkoholijuomien verotasot heinäkuussa 2018

	Olut	Viini	Etyylialkoholi
	(euroa litralta sataprosenttista alkoholia)		
Suomi	35,55	30,64	47,85
Irlanti	22,55	33,99	42,57
Iso-Britannia	21,58	26,12	32,50
Ruotsi	21,03	21,80	53,78
Viro	16,92	11,83	23,89
Kreikka	12,50	1,82	24,50
Slovenia	12,10	0,00	13,20
Alankomaat	7,59	7,06	16,86
Italia	7,55	0,00	10,36
Tanska	7,53	12,48	20,16
Ranska	7,42	0,30	17,41
Liettua	7,11	13,17	16,65
Latvia	6,80	7,36	16,70
Kypros	6,00	0,00	9,57
Kroatia	5,34	0,00	7,07
Unkari	5,20	0,00	10,70
Belgia	5,01	5,99	29,93
Itävalta	5,00	0,00	12,00
Malta	4,83	1,64	13,60
Puola	4,52	2,93	13,22
Portugali	4,18	0,00	13,87
Slovakia	3,59	0,00	10,80
Tseki	3,08	0,00	10,96
Espanja	1,99	0,00	9,59
Luxemburg	1,98	0,00	10,41
Saksa	1,97	0,00	13,03
Bulgaria	1,92	0,00	5,62
Romania	1,80	0,00	7,21

Lähde: "Taxes in Europe" -tietokanta (http://ec.europa.eu/taxation_customs/index_en.htm)

Laskelmat perustuvat seuraaviin oluen ja kuohumattoman viinin alkoholipitoisuuksiin: olut 5 tilavuusprosenttia ja viini 12,5 tilavuusprosenttia alkoholia.

1.2 Käytäntö

Alkoholin kulutus

Alkoholijuomien kokonaiskulutus on ollut Suomessa laskussa 2010-luvulla. Kokonaiskulutuksen lasku on useimpina vuosina johtunut tilastoidun kulutuksen eli kotimaassa myytyjen ja verotettujen juomien kulutuksen vähenemisestä. Vuonna 2017 alkoholin kokonaiskulutuksen runsaan neljän prosentin vähenemä johtui kuitenkin etenkin tilastoimattoman kulutuksen vähenemästä, sillä alkoholin tilastoitu kulutus väheni 0,8 prosenttia ja tilastoimaton kulutus 17,4 prosenttia. Kokonaiskulutuksen määrä oli 10,3 litraa sataprosenttista alkoholia yli 15 vuotta täyttäneellä asukasta kohden.

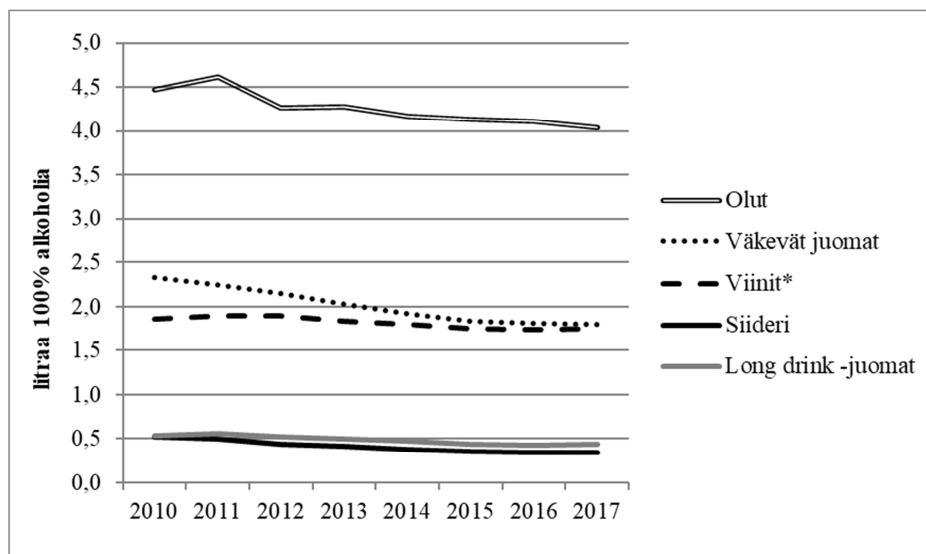
Taulukko 2. Alkoholin kulutus vuosina 2010—2017, litraa sataprosenttista alkoholia 15 vuotta täyttäneellä asukasta kohden

Vuosi	Tilastoitu kulutus	Tilastoimaton kulutus	Kokonaiskulutus
2010	9,7	2,3	12,0
2011	9,8	2,3	12,1
2012	9,3	2,2	11,5
2013	9,1	2,5	11,5
2014	8,8	2,4	11,1
2015	8,5	2,3	10,8
2016	8,4	2,3	10,8
2017	8,4	1,9	10,3

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Oluen kulutus on viime vuosina hieman vähentynyt, mutta sen kulutus muodostaa tilastoidusta kulutuksesta noin puolet. Väkevien alkoholijuomien kulutus on vähentynyt pitkän aikavälin tarkastelussa merkittävästi ja niiden kulutus muodostaa enää runsaan viidenneksen alkoholin tilastoidusta kulutuksesta. Viinien kulutusosuus on samaa suuruusluokkaa, mutta niiden kulutus on pitkän aikavälin tarkastelussa kasvanut. Viime vuosina kuitenkin myös viinin kulutuksen kehitys on jonkin verran vaihdellut. Siideri ja long drink -juomat muodostavat tilastoidusta kulutuksesta noin kymmenen prosenttia.

Kuva 1. Alkoholin tilastoidun kulutuksen kehitys juomaryhmittäin, litraa sataprosenttista alkoholia 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

* väkevät ja miedot viinit yhteensä

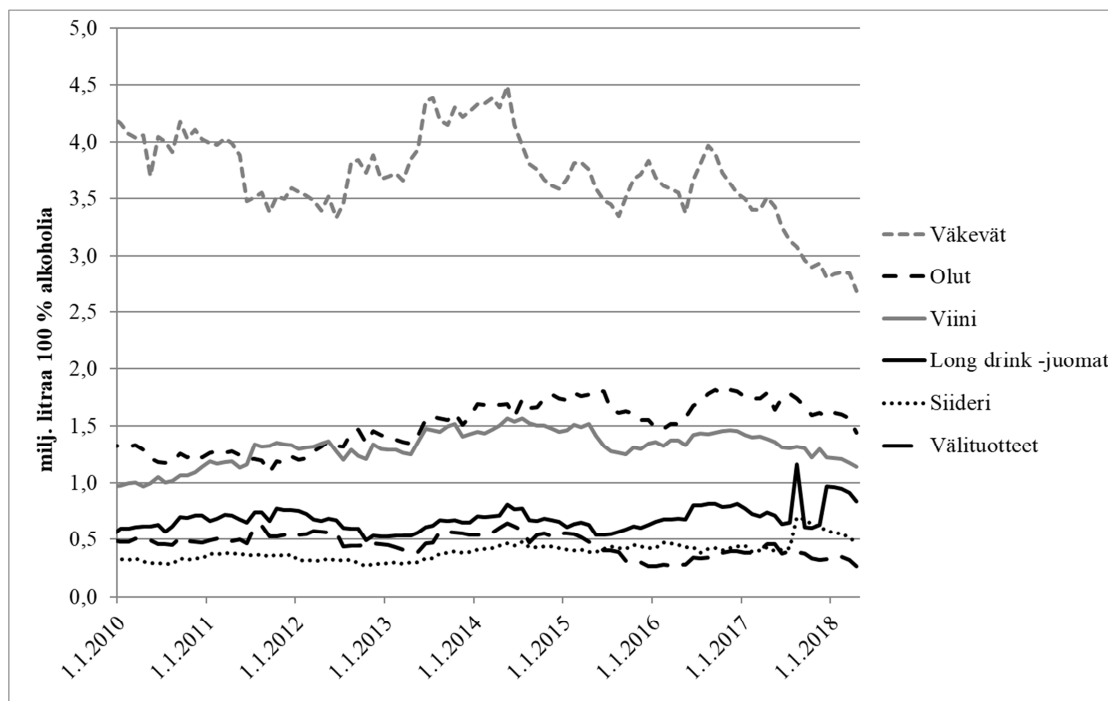
Vuoden 2018 tammi-kesäkuussa alkoholin tilastoitu kulutus on ollut pienessä laskussa kaikissa muissa juomaryhmissä kuin long drink -juomissa. Alkuvuoden kehityksen perusteella näyttää siltä, että päivittäistavarakaupan valikoimiin siirtyneiden vahvempien gin-pohjaisten long drink -juomien kulutus on kasvanut merkittävästi.

Alkoholin tilastoimattomasta kulutuksesta runsas kolme neljäsosaa muodostuu matkailijoiden mukanaan tuomasta alkoholista. Muut erät ovat laitton ja laillinen kotivalmistus, suomalaisten ulkomailla kuluttama alkoholi sekä laitton tuonti, joiden merkitys on viime vuosina ollut suhteellisen vähäinen. Matkustajatuonnin osuus suomalaisten alkoholin kokonaiskulutuksesta on arviolta noin 14 prosenttia, kun muun tilastoimattoman kulutuksen osuus on yhteensä noin viisi prosenttia.

Alkoholijuomien matkustajatuontia seurataan haastatteluihin perustuvalla kyselytutkimuksella. Tulokset julkaistaan kolme kertaa vuodessa kultakin edeltävältä 12 kuukauden jaksolta, ja ne perustuvat vuositasolla noin 26 000 haastatellun vastauksiin. Vuodesta 2005 lähtien tiedot on kerätty viikoittain toteutettavilla haastatteluilla ja jokseenkin yhdenmukaisin kysymyksiin.

Tutkimuksen mukaan alkoholijuomien matkustajatuonnin määrä on vaihdellut jonkin verran vuosien 2007—2017 välillä. Matkustajatuonti kasvoi vuosina 2008 ja 2009 yhteensä 13 prosentilla. Tämän jälkeen matkustajatuonti pysyi jokseenkin samalla tasolla vuoteen 2013, jolloin se lisääntyi noin 15 prosentilla edellisvuoteen verrattuna. Vuosina 2014—2016 matkustajatuonnin määrä on ollut suhteellisen vakaata, mutta vuonna 2017 tuonnin määrä väheni noin 19 prosenttia. Viimeisimpien saatavissa olevien tietojen mukaan alkoholijuomien matkustajatuonti on vähentynyt noin 23 prosentilla syyskuun 2017 ja elokuun 2018 välisenä aikana edelliseen vastaavaan ajanjaksoon verrattuna.

Kuva 2. Matkustajatuonnin kehitys juomaryhmittäin 12 kuukauden liukuvana summana vuodesta 2010, miljoonaa litraa sataprosenttista alkoholia

Lähde: Alkoholijuomien matkustajatuontitutkimus, Kantar TNS Oy

Matkustajatuonnista sataprosenttisena alkoholina tarkasteltuna vajaa puolet on vahvoja alkoholijuomia eli väkeviä alkoholijuomia ja välituotteita. Kokonaiskulutukseen suhteutettuna matkustajatuonnin osuus onkin suurinta väkevien alkoholijuomien osalta. Vuonna 2017 väkevien kokonaiskulutuksesta vajaa 30 prosenttia on tuotu verottomasti matkustajatuontina. Oluen matkustajatuonti on maahantuotuna litroina mitattuna suurinta, mutta oluen kokonaiskulutukseen suhteutettuna sen osuus jää alle 10 prosenttiin. Arviossa on otettu huomioon sekä vahva olut että keskiolut ja se, että matkustajatuontina tuodun oluen alkoholipitoisuus on korkeampi. Muiden juomaryhmien osalta matkustajatuonnin osuus kokonaiskulutuksesta on noin kuudesosan ja viidesosan välillä.

Matkustajatuonti on selvästi suurinta Viirosta. Vuonna 2017 Viirosta tuodun alkoholin osuus sataprosenttisena alkoholina mitattuna oli kaksi kolmasosaa kaikesta alkoholista matkustajatuonnista. Tuontimääriä Latviasta ei voida tällä hetkellä eritellä. Tuonnin on toistaiseksi arvioitu olleen vähäistä mutta kasvussa.

Matkustajatuontia koskevan kyselytutkimuksen perusteella 55 prosenttia matkustajista ei tuonut vuonna 2017 lainkaan alkoholijuomia maahan palatessaan. Osuus on kasvanut kymmenen prosenttiyksikköä vuodesta 2010.

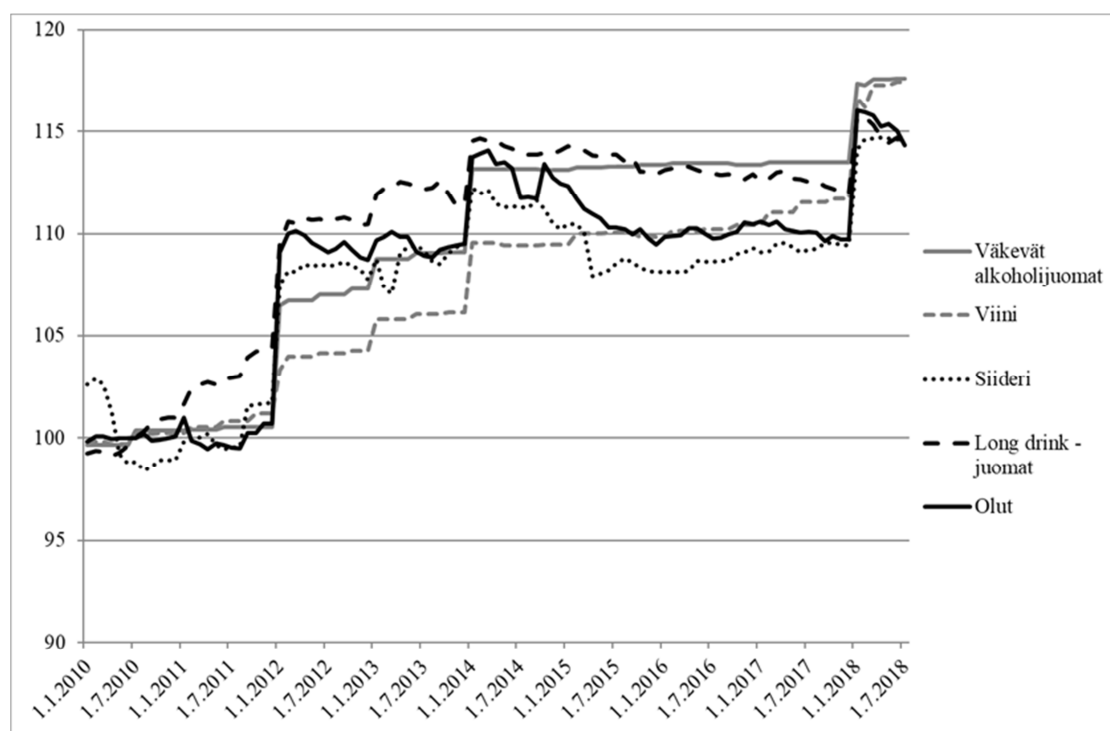
Alkoholijuomien hintojen kehitys

Alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat ovat Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksin mukaan vuoden 2014 alun veronkorotuksen ja vuoden 2017 lopun välisenä ajanjaksona joko laskeneet

tai nousseet enintään inflaatiokehityksen mukaisesti. Oluen hinnat ovat keskimäärin laskeneet vajaa neljä prosenttia. Viinien hinnat ovat nousseet noin kaksi prosenttia, kun taas siiderin ja long drink -juomien hinnat ovat laskeneet yli kaksi prosenttia. Väkevien hintataso oli vuoden 2017 lopussa suurin piirtein vuoden 2014 alun tasolla. Yleisesti hinnat ovat nousseet samana ajanjaksona 1,8 prosenttia, joten reaalisesti alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat ovat laskeneet vuosien 2014 alun ja 2017 lopun välillä.

Vuoden 2018 alkupuoliskolla vähittäismyyntihinnat ovat nousseet juomaryhmästä riippuen vajaan kahden prosentin ja viiden prosentin välillä. Toisaalta joidenkin päivittäistavara-kauppaan siirtyneiden tuotteiden hinnat ovat laskeneet.

Kuva 3. Alkoholijuomien indeksoitu vähittäismyyntihintojen nimellishintakehitys juomaryhmittäin, 2010=100

Lähde: Tilastokeskus, kuluttajahintaindeksi

Verotuotot

Alkoholiverokertymä oli 1 337 miljoonaa euroa vuonna 2017. Verokertymä pieneni edellisestä vuodesta noin prosentin. Vuonna 2018 verokertymän ennustetaan kasvavan vajaaseen 1,5 miljardiin euroon vuoden alussa toteutetun veronkorotuksen ja alkoholilain muutoksesta seuranneen alkoholin kulutuksen kasvun myötä.

Verotuotoista 45 prosenttia kertyy oluesta, etyylialkoholi-veroluokasta vajaa kolmannes ja viineistä ja muista käymisteitse valmistetuista juomista neljännes. Välituotteiden osuus verotuotoista on noin prosentti.

Taulukko 3. Alkoholijuomaveron tuoton kehitys juomaryhmittäin vuosina 2010—2017, miljoonaa euroa

Vuosi	Olut	Viinit	Välituotteet	Etyylialkoholi	Yhteensä milj. eu- roa
2010	528	286	19	451	1284
2011	530	292	19	440	1281
2012	581	327	19	454	1381
2013	575	313	18	429	1336
2014	610	336	18	430	1394
2015	605	319	17	415	1356
2016	606	320	16	412	1354
2017	596	318	15	408	1337

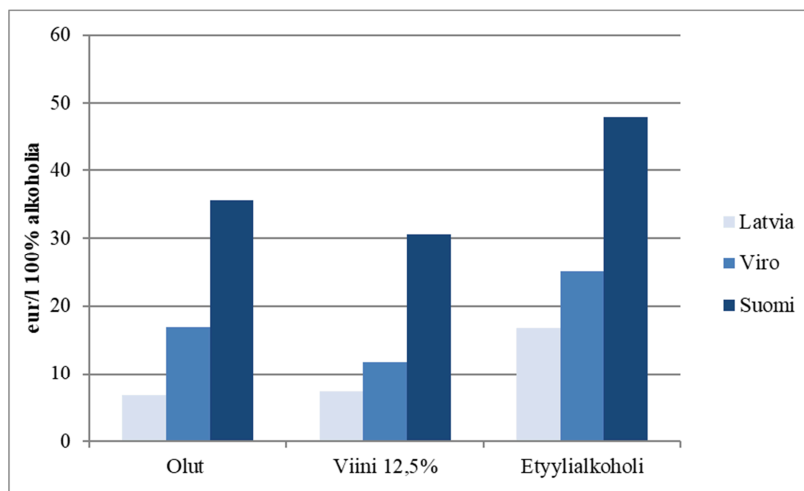
1.3 Kansainvälinen kehitys Suomen lähialueilla

Virossa on korotettu alkoholiveroa useaan otteeseen viime vuosina. Veronkorotukset ovat painottuneet erityisesti olueen ja mietoihin käymisteitse valmistettuihin juomiin. Vuoteen 2016 verrattuna oluen verotaso on noussut yli kaksinkertaiseksi, mietojen käymisteitse valmistettujen juomien vero on noussut 74 prosenttia, viinin vero 32 prosenttia ja etyylialkoholi-veroluokan vero 15 prosenttia.

Viron veronkorotukset ovat tarkoittaneet, että hintaero Latviaan verrattuna on kasvanut, mikä on näkynyt Virossa matkustajatuonnin kasvuna. Vuonna 2016 matkustajatuonnin arvioidaan olleen noin kahdeksan prosenttia kokonaiskulutuksesta. Virossa ongelmana on alkoholin laitton myynti, joka muodostaa noin viisi prosenttia kokonaiskulutuksesta. Vodkan markkinoista laitton myynti kattaa reilut 20 prosenttia.

Matkustajatuonnin lisääntymisen vuoksi suunniteltuja uusia, mutta jo laissa olevia veronkorotuksia on harkittu Virossa uudelleen. Helmikuun 2018 veronkorotus toteutettiin puolet alun perin suunniteltua pienempänä. Vuodelle 2019 suunniteltu 10—20 prosentin veronkorotus on tarkoitus perua ja myös vuodelle 2020 suunniteltu 10—20 prosentin veronkorotus on epävarma.

Kuva 4. Oluen, viinin ja etyylialkoholin verotaset Suomessa, Virossa ja Latviassa heinäkuussa 2018, euroa litraa sataprosenttista alkoholia kohden

Veronkorotusten jälkeen vuoden 2018 syyskuussa Viron oluen alkoholiverotaso on noin puolet Suomen oluen verotasosta. Vuonna 2016 Viron verotaso oli noin neljännes Suomen verotasosta. Mietojen käymisteitse valmistettujen juomien verotaso oli vuonna 2016 vajaa 30 prosenttia Suomen verotasosta, mutta nyt osuus on 45 prosenttia. Väkevien verotaso suhteessa Suomen verotasoon on noussut suhteessa vähiten, 45 prosentista 52 prosenttiin. Viinin verotaso on nykyisin noin 40 prosenttia Suomen verotasosta, kun aiemmin osuus oli noin 30 prosenttia.

Viron ja Suomen verotasojen vertailussa on huomioitava, että alkoholin saatavuutta on rajoitettu Suomessa merkittävästi ja jakelukanavat poikkeavat maiden välillä sekä rakenteeltaan, rajoituksiltaan, hinnoiltaan että määrältään. Tämän vuoksi veroerot eivät välttämättä kuvasta hintaeroja.

Viron ja Suomen välinen alkoholijuomien hintaero on kaventunut eniten oluen osalta. Eurostatin hintakehitystä kuvaavien lukujen perusteella Virossa oluen hinnat ovat nousseet noin 45 prosenttia vuoden 2015 tasosta vuoden 2018 heinäkuuhun mennessä, kun taas väkevien hinnat ovat nousseet noin 25 prosenttia ja viinin vajaa 20 prosenttia. Suomessa hinnannousu on ollut vastaavana ajankohtana neljästä viiteen prosenttiin kaikilla juomaryhmillä.

Suomen ja Viron välinen alkoholijuomien euromääräinen hintaero on edelleen merkittävä. Hintaero riippuu kuitenkin tuotteesta ja siitä, mitkä tuotteet katsotaan vertailukelpoisiksi. Esimerkiksi oluen hintaerot jäävät pieniksi, jos vertaillaan keskioluen hintatasoa Suomessa ja nelosoluen hintatasoa Virossa. Halvimpien viinapullojen hinnat ovat Virossa turistien suosimissa ostopaikoissa noin kaksi kolmasosaa Suomen halvimpiin hintoihin nähden.

Latvia on viime vuosina korottanut alkoholiverojaan maltillisesti, mutta verotaset ovat Viron verotasoa selvästi alhaisempia. Näin ollen Suomen ja Latvian välinen alkoholijuomien hintaero on merkittävä.

1.4 Nykytilan arviointi

Vuonna 2004 Suomen alkoholiverotuksen taso sopeutettiin matkustajatuonnin rajoitusten poistumiseen. Sitten veroja on korotettu maltillisesti vuodesta 2008 alkaen, kun alkoholin hinta- ja kulutusmuutokset olivat tasaantuneet. Veronkorotuksilla on tavoiteltu valtion verotulojen lisäystä sekä alkoholin kokonaiskulutuksen ja sitä kautta alkoholihaittojen vähentämistä.

Tehdyt alkoholiveron korotukset ovat osaltaan vähentäneet alkoholin kokonaiskulutusta, mikä on puolestaan vähentänyt myös alkoholihaittoja. Samanaikaisesti alkoholista perittävä verokertymä on kasvanut noin miljardista eurosta noin 1,5 miljardiin euroon.

Alkoholiveropolitiikkaa tulee edelleen kehittää pitkäjänteisesti varoen suurten tai nopeiden veromuutosten tekemistä, jotta matkustajatuonti ei rapauttaisi alkoholiveron veropohjaa. Kotimaisella alkoholijuomien hintatasolla ja matkustajatuonnilla on selkeä yhteys, ja riskinä on, että suuri kotimainen hinnannousu lisää paitsi alkoholin laillista matkustajatuontia myös matkustajatuontina tuodun alkoholin laittontaa välittämistä kotimaassa.

Veronkorotukset on pyritty mitoittamaan siten, että ne eivät johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen myynnin korvautumiseen matkustajatuonnilla. Suuret korotukset voisivat johtaa matkustajatuonnin hallitsemattomaan kasvuun, jolloin veronkorotuksesta seuraava verotuottojen kasvu voisi jäädä pieneksi eikä alkoholin kokonaiskulutus vähentyisi veronkorotuksen seurauksena kotimaisen kulutuksen korvautuessa laittomalla tuonnilla tai laillisella matkustajatuonnilla.

Vuoden 2018 alussa alkoholin hintaan ja saatavuuteen on tehty merkittäviä muutoksia, joiden vaikutuksia ei ole vielä mahdollista arvioida käytettävissä olevilla tiedoilla. Alkoholipoliittisesta näkökulmasta ei siten ole vielä mahdollista arvioida uusien veronkorotusten mitoitusta ja kohdennusta.

2 Esityksen tavoitteet ja ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on lisätä valtion verotuloja. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaan verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin. Valtion vuoden 2019 talousarvioesityksestä sopiessaan hallitus päätti syksyllä 2018 korottaa alkoholiveroa 30 miljoonalla eurolla työn verotuksen keventämisen rahoittamiseksi. Hallitusohjelmassa todetaan lisäksi, että alkoholiveroa tarkistetaan, mikäli Viron veronkorotukset antavat siihen mahdollisuuden. Alkoholiveroa on jo korotettu hallituskaudella kerran, vuoden 2018 alusta.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Alkoholiverotuoton korottaminen 30 miljoonalla eurolla voitaisiin toteuttaa eri tavoin. Sillä, miten alkoholiveron korotus toteutetaan ja kohdistetaan eri juomaryhmille, on vaikutusta verorakenteeseen. Nykyinen alkoholiveron verorakenne kohtelee juomaryhmiä eri tavoin, sillä etyylialkoholipohjaiset juomat ovat muita juomaryhmiä kireämmin verotettuja suhteessa niiden sisältämään alkoholiin. Etyylialkoholipohjaisten juomien verotaso on noin 35 prosenttia korkeampi kuin esimerkiksi oluen verotaso. Viinin verotaso on puolestaan noin 14 prosenttia oluen verotaso ja 23 prosenttia mietojen käymisteitse valmistettujen juomien verotaso alempi.

Jos veronkorotus toteutettaisiin samansuuruisena prosentuaalisena veronkorotuksena kaikille juomaryhmille, merkitsisi muutos väkeville juomille euromääräisesti suurempaa korotusta. Toisaalta erityisesti viinin euromääräinen veronkorotus jäisi tällöin muita juomaryhmiä pienemmäksi. Korotus voitaisiin toteuttaa myös siten, että kaikkien alkoholijuomien verorasitus nousee euromääräisesti yhtä paljon suhteessa juomien sisältämään puhtaaseen alkoholiin. Tällöin nykyinen verorakenne säilyisi ja korotuksessa kohdeltaisiin eri juomaryhmiä tasapuolisesti suhteessa niiden alkoholipitoisuuteen.

Veronkorotuksen kohdennuksessa on syytä ottaa huomioon se, että riski matkustajatuonnin kasvusta on erilainen eri juomaryhmissä. Hintaerojen kehitys Suomen ja Viron välillä ja matkustajatuonnin osuus kokonaiskulutuksesta vaihtelee juomaryhmien välillä. Tällä on merkitystä arvioitaessa sitä, miten veronkorotukset ja kotimainen hinnannousu vaikuttavat eri juomien matkustajatuontiin.

Veronkorotuksen painotusta mietoihin juomiin kuten olueen puoltaisi se, että Viron veronkorotukset ovat painottuneet mietoihin juomiin. Oluen ja siiderin hintataso on noussut Virossa enemmän kuin väkevien ja viinin, kun taas Suomessa hintatason muutokset ovat olleet suhteellisen tasaisia juomaryhmien välillä. Tämän seurauksena hintaero Suomen ja Viron välillä on kaventunut eniten mietojen juomien osalta. Kun vielä kokonaiskulutukseen suhteutettuna matkustajatuonti muodostaa pienimmän osuuden oluen kohdalla, voidaan arvioida, että matkustajatuonnin kehityksen kannalta eniten liikkumavaraa alkoholiverotukseen on muodostunut mietojen juomien kohdalle. Väkevien alkoholijuomien osalta liikkumavaraa puolestaan kaventaa se, että vahvat juomat muodostavat alkoholin matkustajatuonnista noin puolet ja hintaerot Suomen ja Viron sekä muiden lähialueiden välillä ovat edelleen suhteellisen suuria.

Veronkorotuksen toteuttamisessa on otettava huomioon, että rakennedirektiivin säännökset tuoteryhmittäin sallituista veronporrastuksista rajoittavat veronkorotuksen kohdistamista juomaryhmän sisällä. Esimerkiksi etyylialkoholin tuoteryhmässä vero voidaan direktiivin mukaan porrastaa kahteen tasoon, mutta ainoastaan siten, että enintään 10 prosentin etyylialkoholille saadaan säätää tavanomaista verokantaa alhaisempi taso. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kyseiseen tuoteryhmään kuuluville etyylialkoholipohjaisille alkoholipitoisuudeltaan 5,5 tilavuusprosenttisille long drink -juomille ei voida säätää korkeampaa verotaso kuin tätä vahvemmitte saman tuoteryhmän tuotteille. Oluen tuoteryhmässä pienpanimoille myönnettävän veronalennuksen lisäksi vain enintään 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävälle oluelle voidaan säätää alennettu verotaso. Muilta osin verotason on oltava sama senttilitralla oluen sisältämää etyylialkoholia. Muiden mietojen käymisteitse valmistettujen juomien veron porrastaminen on direktiivin mukaan väljempää.

2.3 Ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että alkoholiveroa korotettaisiin tasasuuruudesta suhteessa juoman sisältämään alkoholiin kaikissa juomaryhmissä lukuun ottamatta viinin veroa, jolle ehdotetaan lievästi muita juomaryhmiä suurempaa veronkorotusta. Viinin muita juomaryhmiä suuremmalla veronkorotuksella pienennettäisiin nykyistä veroeroa viinin ja muiden mietojen juomien välillä.

Tavoitellun 30 miljoonan euron lisätuoton saamiseksi oluen valmisteveroa korotettaisiin siten 2,7 prosenttia, mietojen käymisteitse valmistettujen juomien, kuten siiderin valmisteveroa 2,1 prosenttia, viinin valmisteveroa 3,7 prosenttia, välituotteiden valmisteveroa 2,9 prosenttia ja etyylialkoholi-veroluokan valmisteveroa 2,0 prosenttia. Keskimäärin alkoholijuomien valmisteveron veronkorotus olisi noin 2,5 prosenttia.

HE 165/2018 vp

Esityksessä on otettu huomioon vuoden 2019 alusta toteutettavaksi ehdotettu virvoitusjuomaverolain muutos, jossa korotettaisiin sokeripitoisten virvoitusjuomien verotaso 22 sentistä litralta 27 senttiin litralta. Hyvin mietojen, enintään 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien oluiden, muiden käymisteitse valmistettujen juomien ja etyylialkoholijuomien veroa korotettaisiin vastaavasti, jotta mietojen, mutta alkoholipitoisten juomien verokohtelu olisi yhtenevä virvoitusjuomaveron piiriin kuuluville juomille ehdotetun verotason kanssa. Korotukset olisivat näille juomaryhmille 9—13 prosenttia.

Euromääräisenä ja sataprosenttista alkoholia kohden laskettuna veronkorotus tarkoittaisi, että alkoholivero nousisi noin 0,95 euroa litralta sataprosenttista alkoholia lukuun ottamatta viiniä, jonka vero nousisi noin 1,10 euroa litralta sataprosenttista alkoholia. Viinin veronkorotus olisi suhteessa 16 prosenttia muita juomaryhmiä suurempi. Viinin, käymisteitse valmistettujen juomien ja välituotteiden verotason laskennassa on käytetty tuoteryhmien keskimääräisiä alkoholipitoisuuksia. Viinin alkoholipitoisuus on laskettu 12,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävän juoman mukaan. Markkinoilla on kuitenkin sekä tätä miedompia että vahvempia viinejä. Jälkimmäisten osalta veron korotus jäisi edellä mainittua vähäisemmäksi suhteessa alkoholipitoisuuteen.

Seuraavassa taulukossa on esitetty nykyiset ja ehdotetut veron määrät tuoteryhmittäin.

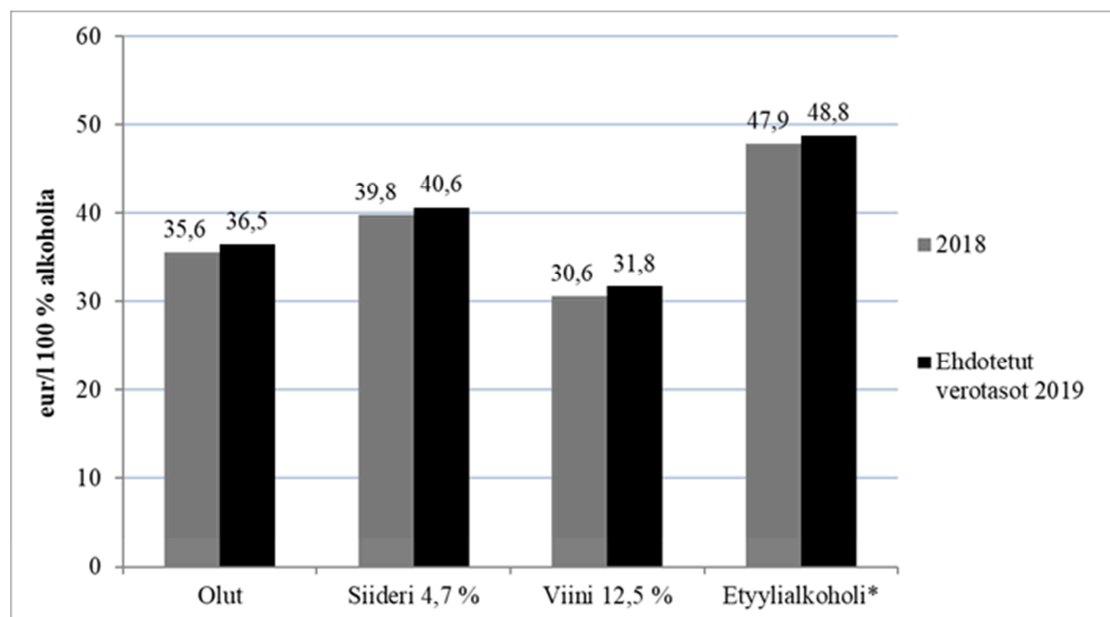
Taulukko 4. Alkoholiveron voimassa olevat ja ehdotetut verotasot tuoteryhmittäin

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Nykyinen veron määrä	Ehdotus
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	8,80	9,60 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	35,55	36,50 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	24,00	27 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	187,00	191 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	268,00	275 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	383,00	397 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	383,00	397 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	464,00	478 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	718,00	738 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	8,80	9,60 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	47,85	48,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	47,85	48,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

Eri tuoteryhmien korotuksia laskettaessa on pyritty varmistamaan, että EU-oikeuden syrjimättömyysvaatimus täyttyy. Lisäksi on huomioitu rakennedirektiivissä säädetyt välituotteiden alennettua verokantaa koskevat edellytykset suhteessa välituotteiden, kuohumattoman viinin ja muiden kuohumattomien käymisteitse valmistettujen juomien tavanomaisiin määriin.

Ehdotettavien alkoholiveron korotusten jälkeen etyylialkoholin valmistevero olisi 48,80 euroa litralta sataprosenttisenä alkoholina laskettuna. Vastaavalla tavalla laskettuna välituotteissa, jotka sisältävät 21 tilavuusprosenttia alkoholia, veroa olisi 35,14 euroa litralta ja tyypillisessä 12,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävässä viinissä 31,76 euroa litralta. Oluen vero litralta sataprosenttista alkoholia olisi ehdotettavan korotuksen jälkeen 36,50 euroa.

Kuva 5. Alkoholijuomien verotasot suhteessa sataprosenttiseen alkoholiin nykyisin ja ehdotetun veronkorotuksen jälkeen

* Sisältää etyylialkoholipohjaiset long drink -juomat ja muut juomasekoitukset

Lain liitteen verotaulukkoon tehtäisiin ehdotettujen veronkorotusten edellyttämät muutokset.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetun alkoholiveron korotuksen seurauksena valtion alkoholiverokertymän arvioidaan kasvavan vuositasolla noin 30 miljoonaa euroa verrattuna tilanteeseen, jossa veromääriin ei tehtäisi muutoksia. Suhteessa alkoholiveron vuodelle 2019 ennustettuun noin 1,5 miljardin euron kertymään veronkorotus lisäisi verotuottoja noin kaksi prosenttia. Vuoden 2019 alkoholiverokertymän lisäys jäisi 28 miljoonaan euroon johtuen valmisteverojen tilitysjaksojen vaikutuksista.

Pienpanimoiden verotuki kasvaisi niiden nykyisellä tuotantomäärällä noin 300 000 euroa nykyisestä 13 miljoonasta eurosta. Pienpanimoiden tuottaman oluen verorasitus kasvaisi vähemmän kuin yleisen olutverokannan mukaisesti verotetun oluen, jolloin euromääräinen veroero pienpanimossa tuotetun oluen ja yleisellä verokannalla myydyn oluen välillä kasvaisi.

Veronkorotuksen seurauksena alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat nousisivat keskimäärin runsaan prosentin. Erot juomaryhmien välillä olisivat pieniä, sillä keskimääräiset

HE 165/2018 vp

hintamuutokset olisivat vajaan prosentin ja alle kahden prosentin välillä kaikissa juomaryhmissä. Anniskeluhintojen muutokset jäisivät keskimäärin noin puoleen prosenttiin. Hinta-arvioissa on oletettu, että veronkorotukset siirtyisivät täysimääräisinä kuluttajahintoihin.

Prosentuaaliseen hintamuutokseen vaikuttaa tuotteen lähtöhinta, jolloin veronkorotuksen hintavaikutusten arvioinnissa voidaan vertailla myös euromääräisiä hintavaikutuksia, mitä on havainnollistettu taulukossa 5.

Taulukko 5. Veronkorotuksen vaikutus esimerkkijuomilla juomalitraa kohti

	alkoholipitoisuus	esimerkki-hinta*	vero 2018	veronkorotus	hintamuutos	hintamuutos
	%	eur/l	eur/l			eur/l
Keskiolut, edullinen	4,7	3,50	1,67	2,7 %	1,6 %	0,06
Keskiolut, kalliimpi	4,7	5,50	1,67	2,7 %	1,0 %	0,06
Nelosolut	5,2	5,50	1,85	2,7 %	1,1 %	0,06
Siideri	4,7	6,00	1,87	2,1 %	0,8 %	0,05
Lonkero (gin-pohja)	5,5	7,00	2,63	2,0 %	0,9 %	0,06
Viini	12,0	13,00	3,83	3,7 %	1,3 %	0,17
Väkevät	40,0	30,00	19,14	2,0 %	1,6 %	0,47
Oluttuoppi	4,7	15,00	1,67	2,7 %	0,4 %	0,06
Viinilasillinen	12,0	40,00	3,83	3,7 %	0,4 %	0,17

*Alkoholilain muutosten vaikutuksia alkoholipitoisuuteen tai hintoihin ei ole huomioitu

Alkoholiveron korotuksista seuraavan alkoholijuomien hintojen nousun on todettu vähentävän alkoholin tilastoitua kulutusta. Ehdotettu veronkorotus on kuitenkin sen verran pieni, että korotuksesta seuraavan tilastoidun kulutuksen muutoksen ennustetaan jäävän vähäiseksi. Veronkorotuksen vaikutuksia kulutuksen vähentymiseen on arvioitu kysynnän hintajousten avulla, jotka ovat väkevien juomien ja välituotteiden osalta -0,72, viinin osalta -1,06 ja oluen osalta -0,40 (Ollikainen 2016: Alkoholijuomien kysynnän joustot Suomessa vuosina 2001—2015).

On mahdollista, että alkoholin matkustajatuonti kasvaa ehdotettujen korotusten seurauksena. Ehdotettu veronkorotus on suhteellisen pieni, joten riskiä matkustajatuonnin kasvusta voidaan pitää rajallisena. Veronkorotuksella on kuitenkin aina informaatioarvoa kuluttajille, mikä saattaa lisätä matkustajatuontia.

Veronkorotusten vaikutusten arviointiin liittyy epävarmuuksia, sillä sekä alkoholin kotimaiseen kulutukseen, että matkustajatuontiin vaikuttaa samanaikaisesti monia eri tekijöitä. Päivittäistavarakaupan myyntioikeuden laajenemisen vaikutuksia alkoholin kotimaiseen myyntiin ei voida vielä luotettavasti arvioida, koska hinta- ja kulutusmuutosten odotetaan toteutuvan hitaasti. Toistaiseksi hintamuutokset näyttävät olleen suhteellisen maltillisia ja suuret kulutusmuutokset liittyvät lähinnä päivittäistavara kauppaan siirtyneiden long drink -juomien myynnin kasvuun. On kuitenkin mahdollista, että muutoksia kulutuksen määrässä ja juomaryhmittäisessä rakenteessa tapahtuu sekä hinnoittelu- että kulutustottumusten muutosten myötä.

Matkustajatuonnin muutoksiin vaikuttavat alkoholin kotimaisten hinta- ja saatavuusmuutosten ohella alkoholin hintakehitys Virossa ja muilla lähialueilla, sekä ylipäätään matkustamisen

määrä- ja kustannuskehitys. Veronkorotusten vaikutuksia alkoholin matkustajatuontiin ei kuitenkaan voida luotettavasti ennustaa. Tämä johtuu siitä, että alkoholiveron korotukset eivät välttämättä ole johdonmukaisesti vaikuttaneet merkittävästi ja välittömästi matkustajatuontimääriin. Matkustajatuonti kasvoi vuosina 2008—2009 veronkorotusten yhteydessä, mutta esimerkiksi vuoden 2012 veronkorotuksen yhteydessä matkustajatuontimäärät eivät juuri muuttuneet, kun matkustajatuontia on seurattu kyselytutkimuksilla. Toisaalta taas matkustajatuonti kasvoi merkittävästi vuonna 2013 vaikka alkoholiverotukseen ei tehty muutoksia.

Loppuvuonna 2017 matkustajatuonti alkoi vähentyä, mutta taustalla olevia syitä ei täsmällisesti voida eritellä. Selityksenä lienee ainakin osittain Virossa veronkorotusten seurauksena tapahtunut alkoholin hinnannousu. Vuoden 2018 alun veronkorotuksen vaikutusta matkustajatuontiin ei käytettävissä olevilla aineistoilla ole mahdollista erotella muista samaan aikaan tapahtuneista muutoksista, joita ovat Viron hintamuutosten ohella esimerkiksi matkustajamäärien ja kulutustottumusten muutokset. On esimerkiksi mahdollista, että matkustajatuonnin lasku olisi ollut suurempi, jos veronkorotusta ei olisi toteutettu.

Kuluttajahintaindeksin muutoksen ennustetaan olevan veronkorotuksen takia alle vajaa 0,05 prosenttiyksikköä suurempi kuin ilman korotusta.

Veronkorotuksen toimeenpanoon liittyvistä tietojärjestelmäpäivityksistä aiheutuisi viranomaiselle vähäisiä kertaluonteisia kustannuksia.

3.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveysvaikutukset

Alkoholin kokonaiskulutuksen ja sosiaali- ja terveyshaittojen suhde on ollut jokseenkin kiinteä, vaikka sosiaali- ja terveyshaittoihin vaikuttavat alkoholin käyttömäärien ohella monet muutkin tekijät. Koko väestön tasolla voidaan karkeasti arvioida, että alkoholin veronkorotusten seurauksena alkoholin sosiaali- ja terveyshaitat vähenevät. Ehdotettu veronkorotus on kuitenkin mitoitettu sen verran pieneksi, että korotuksesta seuraavien muutosten arvioidaan jäävän vähäisiksi.

Vaikutukset yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen

Alkoholin veronkorotuksilla on arvioitu olevan myönteinen vaikutus yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviin haittoihin. Alkoholin kokonaiskulutuksen ja rikoshaittojen välinen suhde on Suomessa ollut kiinteä liikennepäihtymykseen sekä henkeen ja terveyteen liittyvissä rikoksissa. Veronkorotuksen pienuuden takia myös näihin haittoihin liittyvien myönteisten vaikutusten odotetaan kuitenkin jäävän vähäisiksi.

Vaikutukset kotitalouksien asemaan

Alkoholivero on regressiivinen vero, eli verojen osuus suhteutettuna käytettävissä oleviin tuloihin on korkeampi matalammissa tuloluokissa kuin ylemmissä. Ehdotettu veronkorotus vaikuttaa siten myös enemmän matalampituloisten kotitalouksien asemaan. Ehdotettu korotus vastaa käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna alimmassa tulokymmenyksessä noin 0,05 prosenttia. Ylimmässä tulokymmenyksessä vastaava suhde on noin 0,02 prosenttia. Keskimäärin veronkorotus vähentää käytettävissä olevia tuloja 0,02 prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Veronkorotuksen vaikutuksen erot käytettävissä olevien tulojen muutokseen tuloluokkien välillä jäävät vähäisiksi.

HE 165/2018 vp

Veronkorotuksen vaikutuksia tuloeroihin on arvioitu käyttäen Tilastokeskuksen kulutustutkimusta vuodelta 2016. Kulutustutkimukseen pohjautuva arvio on kuitenkin vain suuntaa-antava, sillä siihen sisältyy huomattavia epävarmuuksia. Kulutustutkimuksesta on eriteltävissä vain eri alkoholijuomaryhmien kulutuksen arvo tuloluokittain, kun taas vero kohdistuu alkoholijuoman litramäärään ja litramääräistä kulutusta on arvioitu keskihintojen avulla. Todellisuudessa kuitenkin kulutetun alkoholijuomien keskihinnat ovat erisuuruisia eri tuloluokissa. Jos esimerkiksi alemmissä tuloluokissa kulutetun alkoholin keskihinta on matalampi kuin ylemmissä tuloluokissa, keskihintoihin pohjautuva arvio aliarvioi kulutetun alkoholin määrää ja veronkorotuksen vaikutuksia alemmissä tuloluokissa ja yliarvioi sitä ylemmissä tuloluokissa.

Vaikutukset yritysten toimintaan

Alkoholin hinnannoususta johtuva kotimaisen kysynnän lasku saattaa vähentää kotimaisten valmistajien tuotannon määrää. Kotimainen panimo- ja alkoholijuomateollisuus ovat Suomessa merkittäviä työllistäjiä sekä suoraan että välillisesti. Koska veronkorotuksesta johtuva hintamuutos on kuitenkin suhteellisen pieni, vaikutusten elinkeinotoimintaan odotetaan jäävän rajallisiksi.

Alkoholiveron korotuksella on vastaavanlaisia vaikutuksia matkailu- ja ravintola-alan sekä kaupan alan toimintaan. Koska anniskelun osalta veronkorotuksen prosentuaalinen hintavaikutus jää hyvin pieneksi, ehdotuksen välittömät vaikutukset anniskelumyyntiin jäävät vähittäismyyntiä pienemmiksi. Anniskelukulutuksen hintajoustoksi on edellä mainitussa tutkimuksessa arvioitu -0,22, jolloin vaikutus anniskelukysyntään jäisi alle puoleen prosenttiin. Anniskelukulutus muodostaa noin 13 prosenttia tilastoidusta kulutuksesta.

Pienpanimoiden tuottaman oluen ja muun oluen veroero kasvaa ehdotetun veronkorotuksen seurauksena, jolloin ehdotettu veronkorotus vaikuttaisi hieman vähemmän pienpanimo-oluen myyntiin verrattuna muun oluen myyntiin.

Veronkorotuksesta aiheutuvien hintamuutosten toimeenpano aiheuttaisi yrityksille jonkin verran kertaluonteisia kustannuksia.

Sukupuolivaikutukset

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemien tilastotietojen mukaan miehillä alkoholinkäyttö vähintään kerran viikossa sekä humalahakuisesti on yleisempää kuin naisilla. Ehdotettu veronkorotus kohdistuisi näin ollen enemmän miehiin.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Esitys liittyy pääministeri Sipilän hallituksen hallitusohjelmaan, jonka veropoliittisen linjauksen mukaan verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin. Vuoden 2019 talousarvioesityksestä sopiessaan hallitus päätti syksyllä 2018 korottaa alkoholiveroa 30 miljoonalla eurolla työn verotuksen keventämisen rahoittamiseksi.

Aikataulusyistä hallituksen esityksestä ei ole järjestetty lausuntokierrosta. Esitysluonnos on kuitenkin toimitettu lainsäädännön arviointineuvostolle.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esitys liittyy myös samanaikaisesti annettavaan hallituksen esitykseen laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta. Hyvin vähän alkoholia sisältävien alkoholijuomien ehdotettu verotaso on mitoitettu yhtä suureksi kuin sokeripitoisten virvoitusjuomien ehdotettu verotaso.

6 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 2019 alusta.

Edellä esitetyn perustella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) liite, sellaisena kuin se on laissa 1053/2017, seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Tuote-ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	11.	9,60 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	12.	36,50 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	27 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	191 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	275 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	397 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	397 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	478 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	738 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i>		
tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	9,60 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	48,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	46.	48,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

Laki**alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) liite, sellaisena kuin se on laissa 1053/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Tuoteryhmä	Veron määrä
Olut		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	11.	8,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	12.	35,55 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	24,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	187,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	268,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	383,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
Viinit		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	383,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
Välituotteet		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	464,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	718,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
Etyylialkoholi tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	8,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	47,85 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	46.	47,85 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

HE 165/2018 vp

Ehdotus

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Tuote-ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	11.	9,60 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	12.	36,50 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	27 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	191 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	275 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	397 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	397 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	478 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	738 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i>		
tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	9,60 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	48,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	46.	48,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia